

Elogi del candidat pronunciat per la Dra. Mercè Jordà Olives

La concessió d'un doctorat honoris causa per part d'una universitat constitueix, ben segur, un honor per a la persona que el rep, que amb la seva activitat s'ha fet mereixedora d'aquesta distinció. Però aquesta decisió honora també la universitat que sap reconèixer i agrair el mèrit.

Aquest és el cas, avui, de la nostra universitat, de la Universitat Rovira i Virgili, en rebre entre nosaltres una persona que és plenament mereixedora d'aquest honor i distingint-la amb el més alt grau acadèmic. Un home que s'ha distingit pel seu total i absolut compromís amb el nostre país. Un home que ha fet del reconeixement de la identitat pròpia de Catalunya i de la defensa de la democràcia l'objectiu de la seva vida. Per tant, la URV s'honora avui de retre aquest homenatge al senyor Josep Benet i Morell.

Per a les persones de la seva generació que van lluitar amb ell en una cruenta guerra civil per defensar un govern legítimament constituït i les idees que aquest govern representava; per a les persones de la seva generació i de les generacions nascudes després de la Guerra Civil i que d'una o altra manera van lluitar i van treballar pel restabliment de la democràcia, Josep Benet i Morell no és cap desconegut. I perquè no ho sigui per a les generacions que han nascut i crescut en la democràcia, per preservar, també, la memòria col·lectiva d'un període que no volem que mai més es repeteixi, és bo que la URV celebri avui aquest acte que converteix Josep Benet i Morell en un més d'entre nosaltres tot reconeixent-li els seus mèrits com a lluitador per la democràcia, com a fervent defensor de Catalunya, com a brillant advocat defensor de les llibertats, com a mestre d'historiadors.

L'encàrrec rebut de l'Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector de presentar la vida i l'obra del senyor Josep Benet ha estat una tasca laboriosa, perquè resumir en el temps destinat a aquest acte una vida llarga i complexa, intensament viscuda, és realment difícil, i haguera estat més feixuga encara sense l'ajuda i la col·laboració dels ponents de la proposta, els doctors Pere Anguera, Josep M. Roig i Joan Thomas. I constitueix per a mi i per al Departament que represento un honor apadrinar-lo en aquest acte, enaltint, com ens pertoca, la seva vida i la seva obra.

Josep Benet i Morell, el més grans de tres germans, neix a Cervera el 14 d'abril de 1920, en una data que sembla premonitòria de la seva trajectòria vital posterior. Dos anys

després la família es va traslladar a Barcelona, a Sant Andreu de Palomar, en una estada molt curta perquè poc després retornaven a Cervera.

Als set anys, la vida de Josep Benet experimenta un primer tomb important en entrar a l'Escolania de Montserrat, on s'estarà durant set anys més, en uns moments, entre 1927 i 1934 —el final de la Dictadura de Primo de Rivera i l'inici de la Segona República—, que el monestir s'havia convertit en un referent substancial religiós, cultural i de catalanitat. És allí on Josep Benet adquirirà la formació religiosa, humana, musical i de servei al país que mai l'han abandonat.

Per poder seguir estudis amb validesa oficial va deixar Montserrat i va entrar a l'Acadèmia Ramon Llull de Sarrià, dels jesuïtes, on, per poder pagar-se els estudis, va fer de fàmul, és a dir, de servidor dels fills de la burgesia barcelonina. Si Montserrat el va formar espiritualment i li va imbuir el sentit de catalanitat, sant Ignasi li va despertar la preocupació social des de la realitat que li va tocar viure, des de les hores que passava a recepció atenent la porta i el telèfon, servint a taula els alumnes benestants, menjant a part, amb el servei, i robant temps al temps per estudiar. Aquí es manifesta un altre tret del seu caràcter: la tenacitat.

L'afiliació a la Federació de Joves Cristians de Catalunya, fundada el 1931 per mossèn Albert Bonet i presidida per Fèlix Millet i Maristany, acabaria de completar el seu compromís cívic.

L'esclat de la Guerra Civil l'any següent l'obliga a interrompre el batxillerat i a treballar en el negoci familiar dels oncles, una granja a Sant Andreu de Palomar on fa de cambrer, serveix soldats i milicians i escolta les converses sobre la guerra i sobre les diferents opcions polítiques. La primavera de 1938 es mobilitza la lleva de 1941, la "lleva del biberó", la de Josep Benet, que és destinat a la 60a divisió del XVIII Cos d'Exèrcit, a la 95a brigada, quart batalló, secció de transmissions. Instrucció prop de Cervera i ofensiva republicana sobre Balaguer és el seu bagatge de guerra; al juliol és ferit al pit, fet que l'incapacitarà per al combat i el farà retornar a Sant Andreu. Allà viurà la desfeta i la caiguda de Barcelona.

La victòria de Franco, com a molts altres joves de la seva lleva, l'obligarà a incorporar-se novament a files per complir el servei militar. Càceres, on és destinat, representa un altre tomb important. Allà descobreix la pobresa i el caciquisme. Allà descobreix la duresa de la repressió franquista. A finals de 1939 serà traslladat als serveis de censura militar a

Correus i Telecomunicacions a Madrid i a principis de 1940 serà llicenciat finalment perquè és fill de vídua sense recursos econòmics.

Això li permet reprendre els estudis i iniciar la carrera de Dret, com a estudiant lliure i realitzant tota una munió de feines per pagar aquesta carrera: corredor d'una fàbrica de galetes, organista en una parròquia, professor de classes particulars i mil encàrrecs més.

Tot el que ha viscut fins ara l'ha preparat per a la tasca que iniciarà tot seguit, des del descobriment d'allò que representa viure en un país vençut i dividit. L'objectiu de Josep Benet és, des dels anys quaranta, treballar pels espais possibles de llibertat i reconstrucció nacional, iniciant llavors un llarg camí de confluència vers una política unitària dels demòcrates catalans, pel redreçament cultural i polític de Catalunya. Aquesta activitat de recuperació de la identitat catalana s'inicia amb la seva feina al Casal Catòlic de Sant Andreu de Palomar, a les Joventuts d'Acció Catòlica, al Moviment d'Estudiants Catòlics i amb la fundació i presidència del Front Universitari de Resistència Catalana, el 1943.

Al mateix temps, entra a treballar a l'editorial Spes, on coneixerà Pau Romeva, Alexandre Galí i Alexandre Cirici, entre d'altres prohoms de la cultura catalana. El seu matrimoni amb Florència Ventura, emparentada amb Maurici Serrahima, l'integra als sectors catalans resistencialistes. La seva feina com a secretari de Fèlix Millet, en una col·laboració de molt llarga durada, l'aboca a la promoció i defensa de la llengua i cultura catalanes.

La seva activitat resistencial i política s'incrementa i el posa amb contacte amb la duresa de la repressió franquista arran del desplegament d'una gran bandera catalana al Palau de la Música, el 1945, en un concert al qual assistia el governador civil de Barcelona, Barba Hernández. L'any següent coordinarà l'organització amb altres grups de resistència de la resta de l'Estat i de l'exili, actuació que el posarà en contacte amb els intel·lectuals i polítics demòcrates de la resta de l'Estat.

Per encàrrec de l'abat Escarré i de Fèlix Millet dirigirà la Secretaria de la Comissió Abat Oliva, encarregada d'organitzar el actes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'abril de 1947, fet que va significar una gran mobilització popular i la utilització, novament, del català en actes públics. Aquesta activitat resulta fonamental en la trajectòria cívica i política de Josep Benet.

Si en aquest moment militava a Unió Democràtica de Catalunya i era membre de la junta de govern, a principis dels anys cinquanta va deixar el partit i va iniciar la seva llarga militància com a independent amb l'objectiu de construir un moviment unitari que aplegués totes les forces populars per fer un ampli front a la dictadura. Sempre més s'ha mantingut fidel a aquesta idea.

El 1951 participa en l'expressió de la protesta popular centrada en la mobilització contra l'apujada de les tarifes dels tramvies.

1952 constitueix un altre tomb important. Deixa de treballar amb Fèlix Millet i decideix dedicar-se a l'exercici de l'advocacia al despatx de Maurici Serrahima. Ens trobem ara amb el Josep Benet advocat en multitud de judicis davant de la jurisdicció ordinària, davant del TOP (aquell Tribunal d'Ordre Públic) i en nombrosos Consells de Guerra. Aquesta activitat el converteix en un dels millors coneixedors de la justícia militar espanyola: l'ha conegut com a acusat, l'ha conegut com a defensor i, més tard, l'ha conegut com a historiador.

A més, col·laborarà en el Col·legi d'Advocats de Barcelona amb el primer grup de lletrats que des dels anys cinquanta treballa per la democratització i recatalanització del Col·legi redactant molts dels manifestos d'aquest grup.

S'han acabat els anys que podríem definir com de preparació. A partir d'aquest moment, Josep Benet inicia una àmplia i intensa activitat de compromís polític: el 1956 col·labora amb Ramon Bastardes i Max Cahner en la reforma de *Germinabit*, la revista interna de Montserrat que abocarà a l'aparició el 1959 d'una de les principals revistes catalanes, *Serra d'Or*, i comença amb aquest fet una llarga col·laboració amb la premsa escrita: *Mundo Diario*, *La Vanguardia*, *Diario de Barcelona*, *Tele/Exprés*, *El Periódico*, *Avui*, *El País*, *Le Monde*, entre d'altres, han publicat articles i comentaris seus.

Participa en els fets del Paranimf, la primera assemblea lliure d'estudiants de la Universitat de Barcelona i en redacta molts dels fulls volants.

El 1958 perfila la idea d'una cançó catalana actual, organitzada de manera que les autoritats franquistes no puguin impedir-ho, de manera que, indirectament —el promotor oficial és Lluís Serrahima i Villavecchia—, promou les activitats del grup Setze Jutges, que impulsarà la Nova Cançó.

El 1959 és detingut com a promotor de la campanya de protesta que pinta arreu de Catalunya la lletra P, de protesta, superant els obstacles que els diferents grups polítics

opositors al franquisme plantejaven. Promou, també, la fundació del Patronat d'Ajut a l'Ensenyament del Català, amb l'objectiu d'ajudar econòmicament els professors de les classes clandestines de català. I encara, a finals del 59, proposa a Jordi Pujol, que accepta, organitzar l'àmplia campanya contra Luis Martínez de Galinsoga, director de *La Vanguardia Española*.

Participa també en els Fets del Palau de la Música Catalana. Amb motiu de la visita a Barcelona de Franco, que havia d'assistir a un concert al Palau de la Música, es va preparar cantar el "Cant de la Senyera", prohibit des del 1939; aquest fet li suposa, en vista de les detencions i tortures que es practiquen com a conseqüència d'aquella cantada, haver de viure amagat durant tres mesos.

El 1962 participa en la redacció de l'Informe de la Comissió Internacional de Juristes de Ginebra sobre l'estat de dret a Espanya. La publicació de l'informe amb el títol *L'Espagne et la primauté du Droit* va causar un profund impacte nacional i internacional amb repercussions jurídiques i polítiques, entre les quals el contrainforme de Manuel Fraga Iribarne, *España, Estado de Derecho*.

Organitza també la campanya "Volem bisbes catalans" arran del nomenament del Dr. Marcelo González Martín com a arquebisbe de l'arxidiòcesi de Barcelona, com a protesta pel nomenament fet pel Vaticà després que el govern franquista hagués fet ús de l'anomenat "dret de presentació".

Participa en la constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de Barcelona el 1966 durant l'acte conegut com la Caputxinada, el punt culminant del moviment universitari català per assolir un sindicat democràtic d'estudiants que se celebra al convent dels caputxins de Sarrià; una assemblea d'estudiants a la qual són convidats una trentena d'intel·lectuals. No hi participa de manera directa, perquè l'intent de portar-hi un equip de la televisió francesa fracassa i les discussions endarrerixen la seva incorporació. Quan hi arriba, la policia ja ha encerclat el convent i no pot entrar. Des del seu domicili organitza la solidaritat amb els estudiants.

La Caputxinada es converteix en un fet important. Per a la Universitat i per als universitaris perquè obre la porta a la democratització de la institució. Per a la política d'oposició en general, perquè significa l'acceptació dels diferents grups a la incorporació del PSUC i inicia una nova etapa en la política catalana que es concreta en la creació d'organismes unitaris.

En els anys seixanta del segle passat Josep Benet inicia una intensa activitat editorial, com a escriptor i com a promotor. El 1970 participa en una tancada a Montserrat per protestar per l'anomenat procés de Burgos i en els anys finals del franquisme trobem Josep Benet participant en nombrosos actes i institucions, fent conferències per conscienciar del dret de Catalunya a l'autogovern i propugnant la reivindicació popular d'aquest fet; és membre de l'Assemblea de Catalunya, de la comissió organitzadora de la campanya "Volem l'Estatut", membre del consell assessor del Congrés de Cultura Catalana. De fet, com a resum, al llarg de l'etapa que es clourà el 1975 el trobem pràcticament a totes les accions contra la dictadura que s'organitzen durant aquells anys, una llarga llista d'actuacions que fóra molt llarg de detallar però que indiquen la polivalència i la multiplicitat dels camps en què s'ha mogut i es mou Josep Benet, perseguint sempre l'eficàcia i des de dos propòsits indeclinables: independència personal i esperit unitari.

L'adveniment de la democràcia no va significar el final de l'activitat de Josep Benet, conscient que encara i havia —i hi ha— molta feina a fer en el camí del veritable autogovern de Catalunya.

El 1977 es presenta a les primeres eleccions legislatives democràtiques, el 15 de juny, en una àmplia candidatura d'esquerres, l'Entesa dels Catalans, a la qual donaven suport els socialistes, el PSUC, Esquerra Republicana, Estat Català i un grup nombrós d'independents provinents de l'Assemblea de Catalunya. Amb més d'un milió tres-cents mil vots, serà el senador més votat de tot l'Estat i serà elegit com a portaveu d'aquella coalició al Senat.

Novament serà elegit al Senat, a les segones eleccions legislatives, formant part de la candidatura anomenada Per l'Entesa, fet que el farà deixar la pràctica de l'advocacia, exercida durant gairebé trenta anys.

Forma part destacada de la Comissió dels Vint, aprovada pel conjunt dels parlamentaris catalans al juliol de 1978 i encarregada de redactar el projecte d'Estatut d'autonomia de Catalunya que va cloure els seus treballs a Sau entre el 12 i el 15 de setembre de 1978.

A les primeres eleccions autonòmiques, el 20 de març de 1980, es presenta com a candidat independent de la Generalitat. És obvi que la seva proposta d'un govern català d'unitat no va obtenir la victòria, però sí va ser elegit com a membre del Parlament de Catalunya, tasca que va compaginar amb les responsabilitats al Senat.

El 23 de setembre de 1982 serà el candidat alternatiu de la moció de censura proposada pel PSUC contra el govern de Convergència. La proposta d'un govern de concentració amb un programa de progrés també és obvi que no va prosperar.

A partir de 1985 abandona la política activa i des d'aquest moment la seva activitat política es reorienta: segueix investigant i publicant fidel al seu compromís amb Catalunya, però al mateix temps, i des de la direcció del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, creat pel Consell Executiu de la Generalitat el 3 de març de 1984, impulsa i orienta la recerca de nombrosos estudiants i investigadors revelant-se com un excel·lent mestre de recerca.

Amb el suport del Departament de Dret de la URV, lògic tractant-se d'un advocat que ha exercit brillantment la professió, Josep Benet ha estat proposat doctor honoris causa pel Departament d'Història i Geografia. I és que si Josep Benet ha estat un advocat excel·lent, el seu compromís amb Catalunya l'ha portat a la recerca activa i a la publicació de nombroses obres sobre la història del nostre país.

Aquesta activitat ha estat dirigida bàsicament a la recerca sobre l'època contemporània a Catalunya i ha donat com a fruit diverses monografies que analitzen aspectes dels segles XIX i XX.

Es va iniciar amb la publicació de *Maragall i la Setmana Tràgica*, que el 1961 va obtenir el premi Joan Maragall convocat per l'Institut d'Estudis Catalans i que l'Institut va publicar el 1963 en una edició que es va exhaurir molt ràpidament. El llibre va ser reeditat el 1964 en una versió revisada per Edicions 62 i posteriorment s'ha reeditat quatre vegades més. El 1966 va ser publicat en castellà per Península. I aquest és un dels millors elogis que es poden fer a un llibre excel·lent que constitueix una important aportació al coneixement del pensament polític i al comportament ètic de Joan Maragall, així com del rerefons dels fets del 1909.

El 1968 l'editorial Estela li publica *El doctor Torras i Bages en el marc del seu temps*. Un llibre que en dues parts configura una concisa biografia humana i intel·lectual del bisbe d'una banda i constitueix una antologia del pensament torrasista, centrada en els components socials, d'una altra.

Catalunya sota el règim franquista: informe sobre la persecució de la llengua i de la cultura de Catalunya pel règim del general Franco va ser publicat el 1974 per les Edicions Catalanes de París, que ell va col·laborar a fundar, juntament amb Jordi Pujol i Albert

Manent, i va dirigir. El llibre, publicat com a obra d'un autor anònim, constitueix un repertori erudit i irrefutable de la voluntat de aniquilament de la cultura catalana per part de les primeres autoritats franquistes fins al 1940 elaborat a partir del buidatge sistemàtic de tota la premsa de Catalunya i d'altres llocs de l'Estat. Va ser objecte de dues reedicions, el 1978 i el 1979, a càrrec de l'editorial Blume de Barcelona.

Marxisme català i qüestió nacional catalana: 1930-1936 va ser també editat el 1974 per les Edicions Catalanes de París en dos volums sota el pseudònim de Roger Arnau. Són també el resultat del buidatge sistemàtic de la premsa i de les publicacions en fulls volants o en volums de formats i continguts diversos publicats pels diferents grups marxistes catalans i mostren el constant reconeixement del fet nacional català.

El 1976 Curial Edicions Catalanes publica en dos volums el resultat de la col·laboració de Josep Benet i Casimir Martí, *Barcelona a mitjan segle XIX: el moviment obrer durant el Bienni Progressista (1854-1856)*, com a conseqüència de l'impuls donat per Jaume Vicens Vives. El llibre, a més de descriure les condicions de vida i les propostes i reivindicacions dels treballadors, constitueix una radiografia esplèndida de la societat barcelonina de mitjans del XIX.

El 1978 apareix, publicat per Crítica, *Desfeta de Catalunya i altres parlaments i escrits*, una obra miscel·lània que obté dues reedicions el mateix any i aplega conferències, articles publicats en diverses revistes d'alta divulgació, comentaris polítics, entre d'altres, i constitueix un magnífic testimoni de les inquietuds dels nuclis polititzats i nacionalistes en els anys immediatament posteriors a la mort del general Franco.

Combat per una Catalunya autònoma: textos d'ahir i d'avui el publica Bruguera a Barcelona el 1980. Aquest llibre aplega articles de temàtica històrica que gairebé sempre aporten suggeridores propostes d'interpretació o de reinterpretació de períodes o fets concrets de la història de Catalunya.

Les conferències que glossen les personalitats de Fèlix Millet, Francesc Vidal i Barraquer i Aureli Maria Escarré van aparèixer, juntament amb d'altres estudis, en *Fets i personatges*, publicat per les Edicions de l'Abadia de Montserrat el 1981.

Exili i mort del president Companys, editat per Empúries el 1990, constitueix una reconstrucció minuciosa de la vida del segon president de la Generalitat republicana des de la sortida a l'exili fins a l'execució als glacis del castell de Montjuïc el 1940. És una

excel·lent aportació a la biografia de Companys, però també a la vida dels exiliats i a les actuacions franquistes per aconseguir-ne la detenció.

El 1992 Empúries publica *El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988)*, amb quatre edicions el mateix any. Conté l'anàlisi detallada del president de la Generalitat a l'exili i una magnífica radiografia de totes les angoixes de Tarradellas. Fou un llibre polèmic des de la publicació, però ofereix un munt d'informació, inaccessible per als historiadors, que Josep Benet ens ha posat a l'abast i que permet entendre la posterior vida política catalana.

El 1995 les Edicions de l'Abadia de Montserrat publiquen *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*, un llibre ric en anàlisi interpretativa, que és la versió revisada i ampliada de l'anterior *Catalunya sota el règim franquista*.

La mort del president Companys, que Edicions 62 edita el 1998, constitueix la versió revisada i definitiva de l'anterior *Exili i mort del president Companys*.

Carles Rahola, afusellat, publicat per Empúries el 1999, constitueix, fins ara, la darrera aportació de Josep Benet a la història de Catalunya. A més d'una breu síntesi biogràfica, l'obra descriu les actuacions essencialment pacifistes de l'escriptor gironí durant la Guerra Civil, la seva negativa a exiliar-se, el procés i l'execució, tot plegat fruit d'un acurada recerca documental.

Josep Benet no és dels que es rendeixen. Entre mans i en avançat estat de redacció té les obres sobre els judicis i els últims anys de Domènec Latorre, afusellat per catalanista; de Joan Peiró i de Manuel Carrasco i Fomiguera, i les seves pròpies memòries. Encara té molt per oferir-nos i per ensenyar-nos. El seu mestratge està molt lluny d'acabar i els historiadors esperem amb ànsia el fruit de la seva recerca.

Aquesta biografia plena, activa i compromesa ha merescut, com és lògic, el reconeixement públic expressat en nombrosos honors, premis i mencions.

Ja hem esmentat el premi de l'Institut d'Estudis Catalans, el 1961, que va merèixer el seu llibre *Maragall i la Setmana Tràgica*. Aquest llibre va rebre posteriorment, el 1963, el premi Lletra d'Or al millor llibre publicat durant l'any.

El 1985 va rebre el Premi d'Honor Jaume I, com diu l'acta d'atorgament, "per la seva llarga trajectòria com a encoratjador de la lluita nacionalista i com a impulsor d'iniciatives i institucions que han estat especialment eficaces en la lluita clandestina contra la

dictadura; per la intensa tasca de recerca històrica, i el seu testimoniatge constant d'un catalanisme dialogant —però indeclinable— i sostingut amb fermesa total”.

El 1990 rep l'homenatge de la Universitat Catalana d'estiu a Prada.

El 1991, per commemorar el setantè aniversari de Josep Benet, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat publiquen una *Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet*, que constitueix el volum 100 de la col·lecció Abat Oliba, amb col·laboracions dels historiadors catalans més prestigiosos, entre ells de dos de la nostra Universitat.

Al maig de 2000 el Govern català li va lliurar la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, que es va voler fer coincidir amb el seu vuitantè aniversari.

I aquest estiu, novament la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada, li ha retut homenatge amb la concessió del premi Canigó.

La URV honora, doncs, avui Josep Benet i Morell per la seva activitat en la defensa de la identitat pròpia de Catalunya i per la defensa dels valors de la democràcia, per la seva dilatada activitat com a advocat i per la seva valuosa contribució al coneixement de la nostra història des de la seva activitat de recerca. Però honorant-lo a ell, la URV va més enllà i enalteix també tots aquells que, com Josep Benet, han lluitat per aconseguir els mateixos objectius. Ningú millor que Josep Benet per representar-los: els que com ell van lluitar en el conflicte civil, molt especialment els de la seva quinta, la del biberó; els que, com ell, es van enfrontar a la Dictadura; els que de manera silenciosa però, com ell, amb tenacitat, han col·laborat a fer possible la recuperació de les llibertats democràtiques. Perquè Josep Benet és un referent dels esdeveniments històrics dels darrers seixanta anys a Catalunya. Perquè per a molts dels que han lluitat per Catalunya i per tots nosaltres, Josep Benet ha estat i és un exemple.

Rector Magnífic, en la mesura que m'ha estat possible, he exposat la vida i l'obra del Sr. Josep Benet i Morell. Crec, doncs, haver dit suficient perquè, amb la vostra autoritat, li sigui atorgat el reconeixement dels seus mèrits. Per tant, Rector Magnífic, us demano que us digneu nomenar doctor honoris causa el Sr. Josep Benet i Morell i incorporar-lo a la nostra Universitat.